

Galeria Zachęta, Warszawa, pl. Małachowskiego 3
sierpień 1990, codziennie oprócz poniedziałków, 10⁰⁰ - 18⁰⁰

86/90

POLSKA

...czerwona przegrywa
wystawa grafiki podziemnej Solidarności 1981-1989

Znaki i hasła malowane po 13 grudnia 1981 roku na murach i płotach najsilniej wyrażały pragnienie wolności. Były wyrazem buntu, sprzeciwu. Pośpiesznie kreślona grafika świadczyła o tym, że "Solidarność" żyje, że zrodzonej w imię godności, sprawiedliwości i prawdy idei nie można zlikwidować siłą, aresztowaniami, szykanami.

Narodziny "Solidarności" w pamiętnych, sierpniowych dniach 1980 roku zapoczątkowały nie tylko nową sytuację społeczną, polityczną ale również i nowy rozdział w dziejach sztuki polskiej. Sztuka jak nigdy dotąd stała się świadectwem czasu. Towarzyszyła przemianom społecznym i duchowym. W centrum uwagi twórców znalazł się ponownie człowiek. W polskiej sztuce coś się naprawę zmieniło. Dążeń tych nie przerwało wprowadzenie stanu wojennego. Wręcz przeciwnie. Dramatyczny bieg wydarzeń politycznych spotęgował niebywale spotkanie intelektualne i emocjonalne twórców z oczekiwaniami społeczeństwa. Wolność i niezależność mogły być chwilowo realizowane jedynie w kręgu kultury.

Symbole i znaki graficzne stały się powszechnie zrozumiałym sposobem porozumiewania się. Krzyż - znak wiary i śmierci męczeńskiej, kotwica - znak nadziei i inne znane od wieków motywy ikonograficzne (orzeł w koronie, flaga narodowa, chleb, kraty...) żyły obok nowych graficznych symboli solidarności, patriotyzmu, wolności. Literniczy znak napisu "Solidarność", przywołujący na myśl robotnicze pochody z lat 1956, 1970, 1976, 1980 stał się jednoznacznym przekazem dążeń i oczekiwań wielu milionów Polaków.

Nie tylko mury i ulotki, ale i książki, gazety, plakaty, kalendarze, katalogi wystaw niezależnych, znaczki pocztowe, "wojenne" banknoty mówiły, że "Solidarność" jest, istnieje. Drukowane w podziemnych drukarniach, prywatnych mieszkaniach, pracowniach artystów docierały do ludzi przynosząc otuchę i nadzieję, przełamywały strach, sprawiały radość. Wśród wielu druków pojawiły się również niewielkie kartki, kartki z życzeniami świątecznymi z okazji Bożego Narodzenia, Nowego Roku, Wielkanocy. Najczęściej ich autorzy korzystali z tradycyjnej symboliki bożonarodzeniowej: choinki, żłóbka, św. Mikołaja lub wielkanocnej: jajka, zajaczkę, baranka uzupełniając je napisem "Solidarność" lub symbolem zwycięstwa - "V". Ale były i inne kartki, niebanalne. W przemyślny sposób, prostym, celnym znakiem graficznym wyrażały nasze myśli, marzenia i pragnienia, trafnie odtwarzały atmosferę tamtych dni. Te niewielkie kartki stały się wydarzeniem artystycznym.

Świat grafiki podziemnej "Solidarności" był światem konkretnym, prostym, szybkim znakiem - niezwykle skutecznym w podawaniu informacji, przekazywaniu nastroju.

W niezależne życie plastyczne zaangażowało się wielu artystów traktując swą pracę jako społeczne posłannictwo na rzecz wolności. Są wśród nich Jerzy Bąk, Andrzej Bielawski, Czesław Bielecki, Jan Bokiewicz, Tomasz Bogusławski, Andrzej Budek, Maciej Buszewicz, Jacek Ćwikła, Jacek Fedorowicz, Jerzy Growiński, Anna Huskowska, Roman Kalarus, Wojciech Kołyszko, Marek Kononowicz, Bożena Koroczyska, Juliusz Kowalski, Tomasz Kuczborski, Jan Kukuła, Krzysztof Łada, Monika Łobodzińska, Jerzy Medyński, Andrzej Miklaszewski, Piotr Młodożeniec, Wojciech Müller, Janusz Osicki, Andrzej Piątek, Krzysztof Racinowski, Eugeniusz Skorwider, Jacek Staniszewski, Teresa Starzec, Stanisław Szczuka, Teresa Wieczorkowska, Mariusz Wieczorkowski, Marek Zalejski i wielu, wielu innych, dziś jeszcze nie znanych. Równoległe z ich pracą rozwijała się anonimowa twórczość amatorów, często o dużej sile oddziaływania i nieprzeciętnych walorach artystycznych. Wystawa "...czerwona przegrywa" jest wyrazem uznania dla ich wspólnego dorobku.

Jerzy Brukwicki

...czerwona przegrywa wystawa grafiki podziemnej Solidarności 1981-1989

komisarz wystawy: Jerzy Brukwicki
projekt ekspozycji: Wojciech Müller
projekt graficzny wydawnictwa: Jan Bokiewicz

Wydawnictwo Galerii Zachęta, Warszawa 1990

Galeria Zachęta, Warszawa, pl. Małachowskiego 3, sierpień 1990